

SZÓ- ÉS SZÓLÁSMAGYARÁZATOK

Petrezselymet árul.* *Petrezselyem* (< lat. *petroselinum*, *petrosillum* 'kövi zeller' < gör. *πετροσέλινον* < *πέτρα* 'szikla', *πέτρος* 'kő' + *σέλινον* 'zeller') szavunk mint *Pet^o löliúz* először a Besztercei szójegyzékben (1395 k.) olvasható (BesztSzj. 344.; GEL.⁹ 1398). A *petrezselymet árul* frazéma jelentései: 'a) (lány) valamely mulatságon nem kap táncost, s azért sokáig, es. mindvégig egy helyben ül' (ÉrtSz. 5: 736); b) (*táj*) '(lány [?]) hajadon marad, nem megy férjhez'; c) (*ritk*) 'vmi nem kell senkinek, eladatlan v. felhasználatlan marad' (SzólKözm.² 557). Első jelentése Erdélyi közmondásgyűjteményében már szerepel: „Oly leányra mondják, kit nem visznek tánczra” (MKözm. 325). „Hogyha néha, néha eltekint a tánchoz, / Alig inti szegényt egy legény magához. / *Petrezselymet árul* sokszor egész estig, / Sir is keservesen, mikor ágyba fekszik” (Szulik J.: Szöke Julis), „A facér nőszemélyek a fal melletti szalmaszékeken trécseltek, mint *petrezselymet áruló* kisasszonyok holmi iszonyú bálban” (Kosztolányi D.: Édes Anna. 4. fej.), „Ha nem hiszed, kukkants be néhány előkelő könyvesboltba, figyeld meg, milyen testvériesen *árulnak petrezselymet* a magyar könyvek, milyen fölényes mosollyal tolják félre azok, akik még betűkkel telenyomtatott papirost vásárolhatnak. Idegen divat járja nálunk, pajtás” (Kosztolányi D.: Lenni vagy nem lenni). A közkedvelt Bubó-sorozat erdei farsangról szóló epizódjában Elefáni, az eladósorba serkent ormányos lány *Petrezselymet vegyenek!* felkiáltással kínálja a hoppon maradt hölgyek portékáját (Romhányi J.: Doktor Bubó). Egy tréfás versikében, amely a házasodni készülő Árvalányhajról szól, hajadon mezei virágokra vonatkozik a szólás: „Pézsma, nárcis *petrezselmet árul*” (Tompai M.: Csalán).

Mikszáth azokat a honatyákat, akiket nem hagynak szóhoz jutni, csipkelődő modorában *petrezselymet áruló* kisasszonyokhoz hasonlítja: „A *petrezselyemárulás* elkerülése aztán arra vitte a legkomolyabb parlamenti szónokokat is, hogy mielőtt fel akarnának szólalni, mindenekelőtt keresnek maguknak egy anekdotát. Ha az anekdota megvan, az az alapfun-

* A szócikkek ötletéért Csépanyi Nikolettának, megjegyzéseikért és az anyaggyűjtésben nyújtott segítségükért tanítványaimnak (Ell Alexandrának, Enhel Nataliának, Gárdosi Ritának, Györfői Rékának, Zoller Juditnak), kollégáimnak (Bańcerowski Januszknak, Hollós Attilának, Pátrovics Péternek) tartozom hálás köszönettel. Holler László barátom érdeme a mondanivaló logikájának gördülékenysége.

damentum [sic!], s akörül építik meg az eszmemenet falazatát” (A T. Házból. 1883. január 27.). Jókainál: „A legvalószínűbb ok az, hogy most még az anyja akar táncolni: neki áll még a világ. S addig a leányának *petrezselyemárulás* a dolga” (Egetvívó asszonyszív, 1902. II. rész 1.).

Egyik Shakespeare-fordításunk különösen jól sikerült részletében: „BEÁTRISZ: A melyiknek szakála van, az már nem ifjú; a melyiknek nincs szakála, az még nem ember: a ki már nem ifjú, nem nekem való; a ki még nem ember, én nem vagyok neki való: tehát holtig *petrezselymet árulok*. LEONATO: Az ördög veszi meg a te *petrezselymedet*” (Sok hühó semmiért. II. felv. 1. szín. Arany L. ford.). Erzsébet-kori elképzelés szerint a vénlányok keserű sorsa az, hogy – mivel nincsenek gyermekeik, akik a mennyországba vinnék őket – majmokat vezetnek a pokolba (*lead apes in/into hell*): „BEATRICE: [...] I will even [...] lead his apes into hell. LEONATO: Well, then you go into hell?” Tehát ‘Az ördög veszi meg a te *petrezselymedet* [= senkinek nincs rád szüksége]’ mondat uzuális jelentése ebben a szövegkörnyezetben éppen visszájára fordul: ‘Valóban az ördög veszi meg a *petrezselymedet*’. Ugyanakkor az angol kifejezés ironikus utalás a közismerten kéjvágó majomra, mint a gyakori hasonlatban: „as hot as monkeys” ‘buják, mint a majmok’ (Shakespeare: Othello, a velencei mór. III. felv. 3. szín). Hű fordítása Mészölynél és Eörsinél: „buják is, mint a kecske”, illetve „Mint buja kecskék”. Tudniillik számunkra a kecskebak a szokásos képzettársítás, mivel az ókorban a nemzőerő, a középkorban pedig az érzékiség megtestesítőjének tekintették Európa-szerzte (vö. *vén kecske/bakkecske* ‘idős szoknyavadász’).

A *petrezselymet árul* kifejezés idegen nyelvi párhuzamai: ném. *Petersilie pflücken* ‘*petrezselymet árul* [= szed]’ (GLSR. 2: 1154). Északnémet városokban az utcalányok régente a *Petrezselyem* utcában (a *Petersiliengassé-n*) laktak. Ismeri a szólást három szláv nyelv is: szl. *predávať petržlen* ‘*petrezselymet árul*’ (MSzlFSz. 162), le. *sprzedawać/siac/skrobać/srugać pietruszkę* ‘*petrezselymet árul/vet/kapar/tisztít*’ és (denominális igével) *pietruszkować* ‘a) (lány) bálban, mulatságban nem kap táncost; b) hajadon marad, nem megy férjhez’ (SJP. 6: 358), ukr. *npodaвамu nempyuky* ‘ua.’. Hogy itt átvételről van-e szó (s ha igen, milyen irányúról), vagy a szerkezet mindhárom nyelvben a rokon szemléletet tükröző belső fejlődés eredménye, az további vizsgálatot igényel.

E gyakori szólás több jelentésmozzanatot sűrít magába: a *petrezselymet* a piaci kofák ülve árulják, és mivel egyszerre az ember csak egy-két csomagot vásárol belőle, gyakran marad a nyakukon. Más adatok arra mutatnak, hogy a mondásban szexuális tartalom is megbújik. „*Petrezselyem*, köménymag, / Jaj be derék legény vagy, / Se nem kicsiny, se nem nagy, / Éppen hozzám való vagy” – mondja a magyar rigmus, amelyben mindenki számára világos, hogy a *petrezselyem* a leány, a köménymag a legény szimbolikus megtestesítője. Az angol szlengben a *parsley* ‘*petrezselyem*’ jelentése ‘(főleg női) fanszörzet’, a *parsley-bed* ‘*petrezselyemágy*’ pedig a női nemi szerv eufemisztikus megnevezése, főként a csöppségek születését magyarázó mesékben: a kislányok a nőiesen puha *petrezselyemágyban*, a kislányok pedig a férfiasabb, csípősebb csalánágyásban (*nettle-bed*) vagy pöszmétebokorban (*gooseberry bush*) jönnek világra (vö. *gooseberries* ‘herék’) (DSUE.⁸ 1972: 391, 667): „Sempronia digged Titus out of the parsley-bed (as they used to tell children)” ‘Sempronia a *petrezselyemágyából* ásta elő Titust [= Semproniának a gólya hozta Titust] (amint a gyermekeknek szokták mondani)’ (J. Locke: Értekezés az emberi értelemről). Vö. gör. σέλῳν ‘1. zeller, 2. női szeméremtest’ (GEL.⁹ 1590). A németek szerint a szépen növekvő *petruska* közeli gyermekáldást jelent, és a szülők a *Kleinkinderbaum* ‘kisgyermekfa’ alatt le-

lik csecsemőiket (MitEnc. 1: 201), vagy a bába húzza őket elő a fa odvából (RÖHRICH 1990: 94).

Hasonló elképzelés a csalitban világra jövő emberekről él a magyarban is: „Igaz, hogy ily leány *nem* / *Minden bokorban nő*, / *S uramfia: poéta, / Rongyos poéta vő!*” – írja Petőfi egy hónappal 1847. szeptember 8-án tartott esküvője után (Az volt a nagy, nagy munka...). A franciában a fiúgyermeket káposztában, a leányt rózsák között találják: *on a trouvé l'enfant dans un chou/une rose* 'káposztában/rózsában bukkant rá a gyermekre', *être dans les choux* 'még nem született meg [= káposztában van]'. Ez a hiedelem a görög mitológiára nyúlik vissza: Agamemnón felesége, Klütaimnésztra három leányát (Iphianasszát, Khrüszothemisz és Láodikét) rózsaszirmokba, fiát (Oresztészt) pedig káposztalevélbe csomagolta születésük után.

Továbbá megjegyzendő, hogy a petrezselyem gyógynövényként nemcsak boszorkány- és szelleműzésre szolgált, hanem szerelmi varázslásokban is alkalmazták, mert nyersen fogyasztva (más vizelethajtó növényekhez hasonlóan) a nemi ingert fokozó szernek tartották. A római gladiátorok harci erejük növelése végett ették. Láz- és fájdalomcsillapító tulajdonságának köszönhetően megfőzve gyógyteának, ülőfürdőnek és (csípésre, kelésre) borogatásnak használták (NépiGy. 65, 84, 92, 114–5). A virágnyelvben a petrezselyem jelentése 'Kérettelek, nem jöttél!', s a hozzá tartozó verse: „Bizony kis lányka ha / Tartogatod magad – / Azután sem ifju, / Sem öreg nem akad!” (LV. 94). Talán idevág az elhomályosult ném. *jm ist die Petersilie verhagelt* 'lógatja az orrát [= elverte a jég a petrezselymét]' is, melynek eredeti jelentése 'szerelmi csalódás érte' lehetett (WDI.² 571). E motívumok szövevényes nemzetközi kapcsolata természetes, hiszen a parasztság szerelmi mágiájának gyakorlata Európa-szerte hasonló elveken és sokszor részletekbe menően azonos módszereken alapul.

A *petrezselymet árul* jelentésű frazémák egyéb nyelvekben: A fr. *faire tapisserie* 'petrezselymet árul [= faliszőnyeget csinál]' kifejezés – finom megkülönböztetésül a *faire une tapisserie*-től, amelynek jelentése 'faliszőnyeget hímez' (DLF. 1301) – azt sejteti, hogy a hölgyek a falikárpit alakjaihoz hasonló mozdulatlanságba dermedve várják a fölkerést; vö. ol. *fare tappezzeria* 'ua.' (OIMSz. 1465), norv. *danne veggepyrd* 'falidísz készí' (HPC. 986). Némileg durvább szókapcsolat a sv. *panelhöna* 'petrezselymet áruló lány [= faliszőnyegtyúk]' (SvMSz.⁵ 506).

Eltérő képet tartalmaz az angol *wallflower* 'sárga viola (Cheiranthus cheiri)': nevéhez híven romos épületek falain vagy sziklákon tenyészik. Ez az összetett szó az 1820-as évektől metaforikusan eleinte a fal mellett hervadozó virágszálakat jelentette, viszont ma már bárkire alkalmazható, aki nem táncol vagy nem beszélget az összejövetel résztvevőivel (DSUE.⁸ 1026).

A virág kicsinyítő képzős nevét ugyanilyen értelemben használja a holland és a német is: *muurbloempje* és *Mauerblümchen* 'sárga violácska' (NémMSz.² 2: 1306; ILDU. 5: 1869; GWNT.¹⁰ 1: 1515). A német a *Mauerblümchen/eine Mauerblümchenrolle spielen* 'petrezselymet árul' [= violát/violaszerepet játszik], *ein Mauerblümchendasein führen* 'uaz.' [= violaéletet él]' (GLSR. 2: 1008) kifejezést ismeri 'nincs udvarlója' jelentésben is: „In das eine Fräulein verliebt sich alles, und das andre spielt bloß *Mauerblümchen*” 'Az egyik kisasszonyba mindenki beleszeret, a másik csak petrezselymet árul' (Th. Fontane: Tóparti kastély. 9. fej.). „Hát tü elnézitek, hogy azok a leányok a *padot melegítsék*[?]' – buzdítják a tánckerülő legényeket Székelyföldön (Kriza 1863: 362); vö. dán *bænkevarmer* 'petrezselymet áruló lány [= padmelegítő (személy)]' (JPC. 107).

Majomsziget. *Majom* szavunk első hiteles előfordulása ugyancsak a Besztercei szójegyzékben található *moimok* alakban (BesztSzj. 1088.; TESz. 2: 819–20). Azóta számos, jobbadán gunyoros hangulatú összetétel – mint például *majomparádé* '1. mesterkéltten viselkedő, affektáló ember; 2. érettségi tabló', *majomtánc* 'ide-oda kapkodás', *majomecet* 'pálinka' – alapszava lett (Diáks. 63, 97; MTáncz. 5; ÚMTsz. 3: 958). Közéjük tartozik a *majomsziget* is.

A *majomsziget* szó a XIX. század nyolcvanas éveiben terjedt el, s bekerült több ma is forgatott lexikográfiai munkába (AngMNSz.⁹ 2: 1292; ÉrtSz. 4: 916; FrMSz.⁴ 1373; MOrSz.⁸ 2: 130; VégSz. 1969: 460). Igaz, a francia–magyar szótár tévesen a (*bálban, igével:*) *faire tapisserie* 'petrezselymet árul' kifejezéssel értelmezi, de ez csakis a táncpartner nélküli lányokra mondható.

A *majomsziget* elsődleges jelentését az ÉrtSz. így határozza meg: „Az éppen nem táncoló, de a táncolókat, kivált a leányokat szemmel tartó fiatal emberek tömörülő helye a táncterem közepén, ill. az ott levő, ácsorgó fiatal emberek csoportja” (4: 916). „A fiatal emberek kesztyűiket rángatva tódultak be az előre kiszemeltjeik felé vagy tanácsalanságukban szemlélődő *majomszigetet* alkotni egyelőre, fejet forgatva, monoklit illesztgetve, szájuk lehében fürdetett csipetűket törölgetve” (Laczkó G.: Az ótorony); „A hosszú bálteremben a fal mellett körben székek és lócák állottak, ide telepedtek le a kísérők, a gardedámok. A fiúk a bálterem közepén, a *majomszigeten* gyülekeztek, innen mustrálgatták a lányokat” (MNépr. 6: 225).

A kifejezés háttéréről a TESz. megállapítja: „A *majom* előtag azt a rosszállást, ellenszenvet tükrözi, amellyel a táncból magukat kivonó fiatal emberek iránt a lányok, lányok mamák stb. viseltetnek” (2: 820). A *majom* szóhoz jobbra a 'csúnya' és 'ügyetlen' jelentést tartalom kapcsolódik, vö. *olvasva megy a majmok közt* (rég) 'feltűnően csúnya (ember)', *ugrál, mint majom a ketrecben* (táj) 'nevetségesen, ügyetlenül v. rendetlenkedve ugrál' (SzólKözm.² 460), *belegabalyodik vmibe, mint majom a házicérnába* (szleng) 'nagyon belezavarodik vmibe' (MSztár. 223). A *majom* előtag tehát általánosságban negatív, csúfondáros jelző, amely utal arra is, hogy a majomsziget elsősorban nem a kimondottan jóképű és a nők körében sikeres ifjakkól áll. A *sziget* utótag magába foglalja azt a mozzanatot, hogy a fiatal emberek csoportba verődve különülnek el a táncolóktól, valamint jelzi azt is, hogy általában a parkett közepén gyűlnek össze, a táncolók tengerében mintegy szigetet alkotva. Az említett rajzfilmben az eredeti és az átvitt jelentés (mint a petrezselyemkínálás esetében) együtt jelenik meg: „Mert velem senki sem akar táncolni... A cerkófok is inkább *majomszigetbe* tömörülnek” (Romhányi J.: Doktor Bubó).

A szerb argóban ismert *majmunsko ostrvo* bizonyára magyar mintára keletkezett tükkifejezés (SzbbhvMSz. 2: 824).

Hasonló szemlélet az alapja az orosz *обезьянник* (alapjelentése 'majomketrec' < *обезьяна* 'majom') 'táncparkett, lötyögő' szónak (БТСРЯ. 665; OMSzl. 279). A különbség csupán annyi, hogy itt már a táncoló párok érezhetik magukat ketrecbe zárt majmoknak, akikre a polgárok „meresztik a szemüket” (Nagy L.: Képtelen természetrajz. A majom).

A *majomsziget* monofrazéma – akár a *petrezselymet árul* szólás – kilépett a tánctermek falai közül. Másodlagos jelentése az ÉrtSz. szerint ' (ritka) Kisvárosi korzón v. (séta)téren az a hely, ahol a nőket leső, néző fiatal emberek szoktak gyülekezni, ácsorogni, ill. az ott levő, ácsorgó fiatal emberek csoportja' (4: 916). „A belváros üzletei előtt álldogált, a *majomszigeten*, s öreg fiákeresek és pincérek megismerték, mert hasonlított apjára” (Márai S.: A gyertyák csonkig égnek. 7. fejl.).

A *majomsziget* utóéletéhez tartozik a mintájára keletkezett, alapvetően a pesti argóban használt kifejezés, a *maflasarok*. Budapesten valaha a Ferenciek tere és a Kossuth Lajos (1894-ig Hatvani) utca találkozását, pontosabban a ferences templom előtti teret emlegették így, ahol az aranyifjúság csoportokba verődve nézegette a templomból kijövő leányokat (Fattyúny. 21).

Szűkebb körben, a fodrász szakzsargonban a *majomsziget* megszokott a 'figyelmetlen borotválkozás után megmaradt szőrpamacs'-ra. Ez a legújabb jelentés valószínűleg az előbbiekből fejlődött ki: miként az említett táncosok és kisebb csoportok szemmel láthatóan elszigetelődnek környezetüktől, úgy ágaskodnak a pengével dacoló szőrszálak az ember simára borotvált arcán.

S végül a *majomsziget* egy valószínűleg egyéni szóhasználatot tükröző újabb jelentésben. Egy nagy cég egyik részlegvezetője mondta a beosztottainak: Már nem vagyunk *majomsziget*. Arra célzott ezzel, hogy addig a cég elkülönült részeként működtek, mint cég a cégben; más részlegek mégsem törődtek a véleményükkel. Erre a használatra hathatott a budapesti állatkert majomszigete, amely a madaras tó kellős közepén helyezkedik el, hogy az állatok ne tudjanak megszökni.

A hivatkozott irodalom

- AngMNsZ.⁹ = ORSZÁGH LÁSZLÓ – MAGAY TAMÁS 1998. Angol–magyar nagyszótár. Akadémiai Kiadó, Bp.
 БТСРЯ. = КУЗНЕЦОВ, С. А. 1998. Большой толковый словарь русского языка. Норинт, Санкт-Петербург.
- Diáks. = KARDOS TAMÁS – SZÜTS TAMÁS 1995. Diáksóder. Hogyan beszél a mai ifjúság? Ciceró, Bp.
 DLF. = REY, ALAIN réd. 1998. Le Robert dictionnaire de la langue française. Dictionnaires Le Robert, Paris.
 ДРС.³ = НОВАКОВИЧ, АЛЕКСАНДР СЕРГЕЕВИЧ 1998. Датско–русский словарь. Русский язык, Москва.
 DSUE.⁸ = PARTRIDGE, ERIC 1972. A Dictionary of Slang and Unconventional English. Routledge & Kegan Paul & Henley, London–Melbourne.
- Eörsi István 1999. Öt Shakespeare-dráma. Eörsi István fordításában. Palatinus, Bp.
 ÉrtSz. = A magyar nyelv értelmező szótára 1959–1962. 1–7. Akadémiai Kiadó, Bp.
 Fattyúny. = ZOLNAY VILMOS – GEDÉNYI MIHÁLY 1996. A régi Budapest a fattyúnyelvben. Fekete Sas Kiadó, Bp.
- Fontane, Theodor 1962. Der Stechlin. 2. Auflage. Nymphenburger Verlagshandlung, München.
 Fontane, Theodor 1965. Tóparti kastély. Fordította Dorombay Károly. Európa Könyvkiadó, Bp.
 FrMSz.⁴ = ECKHARDT SÁNDOR 1989. Francia–magyar szótár. 1–2. Akadémiai Kiadó, Bp.
 GEL.⁹ = LIDDELL, HENRY GEORGE – SCOTT, ROBERT 1996. A Greek–English Lexicon. Clarendon Press, Oxford.
- GLSR. = RÖHRICH, LUTZ 1991. Das Grosse Lexikon der sprichwörterlichen Redensarten. 1–3. Herder, Freiburg–Basel–Wien.
- GWNT.¹⁰ = KRUYSKAMP, C. 1976. Groot Woordenboek der Nederlandse Taal. 1–2. Martinus Nijhoff, 's Gravenhage.
- ILDU. = KÜPPER, HEINZ 1982–1984. Illustriertes Lexikon der deutschen Umgangssprache. 1–8. Klett, Stuttgart.
- Jókai Mór 2001. Összes művei. CD-ROM. Unicornis Kiadó – Arcanum Adatbázis Kft., Bp.
 Kosztolányi Dezső 1930. Lenni vagy nem lenni. Nyugat I, 249–58.
 KRIZA JÁNOS szerk. 1863/1987. Vadrózsák. Székely népköltési gyűjtemény. Stein János, Kolozsvárt.
 [Hasonmás kiadása: Akadémiai Kiadó, Bp.]
- LOCKE, JOHN 1975. An Essay Concerning Human Understanding. Clarendon Press, Oxford.

- LOCKE, JOHN 1979². Értekezés az emberi értelemről. 1–2. Fordította Dienes Valéria. Filozófiai írók tára 27. Akadémiai Kiadó, Bp.
- L.V. = A legteljesebb virágnyelv és más titkos nyelvek 1990. Készült a Legújabb és legteljesebb virágnyelv, valamint Legyező nyelv és színek jelentősége című művek alapján, amelyek 1876–1885 között a Hölgyek titkára sorozat köteteiként jelentek meg Budapesten, Mehner Vilmos kiadásában. IKVA Kiadó, Bp.
- Márai Sándor 2001. A gyertyák csonkig égnek. Helikon Kiadó, Bp.
- Mészöly Dezső 1988. Új magyar Shakespeare. Fordítások és esszék. Magvető Könyvkiadó, Bp.
- Mikszáth Kálmán 1998. Összes művei. CD-ROM. Arcanum Adatbázis Kft., Bp.
- MitEnc. = TOKAREV, SZERGEJ ALEKSZANDROVICS főszerk. 1988. Mitológiai enciklopédia. 1–2. Gondolat Könyvkiadó, Bp.
- MKözm. = ERDÉLYI JÁNOS 1851. Magyar közmondások könyve. Kozma Vazul, Pest.
- MNépr. = DÖMÖTÖR TEKLA főszerk. 1990. Népzene, néptánc, népi játék. (Magyar néprajz 6.) Akadémiai Kiadó, Bp.
- MORsz.⁸ = HADROVICS LÁSZLÓ–GÁLDI LÁSZLÓ 1989. Magyar–orosz szótár. 1–2. Akadémiai Kiadó, Bp.
- MSzlFSz. = HABOVŠTIAKOVÁ, KATARÍNA – HASÁK VILMOS – TÖRÖK MATILD 1980. Magyar–szlovák frazeológiai szótár. Slovenské Pedagogické Nakladateľstvo, Bratislava.
- MSztár. = BÁRDOSI VILMOS főszerk. 2003. Magyar szólástár. Szólások, helyzetmondatok, közmondások értelmező és fogalomköri szótára. Tinta Könyvkiadó, Bp.
- MTáncz. = RÉTHEI PRIKKEL MARIÁN 1906. A magyar táncnyelv. Nyelvészeti és néprajzi tanulmány. Magyar Nyelvtudományi Társaság, Bp.
- Nagy Lajos 1973. Válogatott művei. Szépirodalmi Könyvkiadó, Bp.
- NémMSz.² = HALÁSZ ELŐD 1964. Német–magyar szótár. 1–2. Akadémiai Kiadó, Bp.
- NépiGy. = DANTER IZABELLA 1994. Népi gyógyítás a Kisalföld északi részén. (Népismereti Könyvtár 5.) Szlovákiai Magyar Néprajzi Társaság, Komárom–Dunaszerdahely.
- HPC. = АРАКИН, ВЛАДИМИР ДМИТРИЕВИЧ 1963. Норвежско–русский словарь. Государственное издательство иностранных и национальных словарей, Москва.
- Nyugat. Egy irodalmi legenda 2000. CD-ROM. Arcanum Adatbázis Kft., Bp.
- OIMsz. = HERCZEG GYULA 1967. Olasz–magyar szótár. Akadémiai Kiadó, Bp.
- OMSzl. = FENYVESI ISTVÁN 2001. Orosz–magyar és magyar–orosz szlengszótár. Syca Kiadó, Bp.
- Petőfi Sándor 1972. Összes költeményei. Szépirodalmi Könyvkiadó, Bp.
- Pourquoi dit-on que l'on naît dans le roses et les choux: <http://www.pourquois.com/2004/05/pourquoi-dit-on-que-lon-nat-dans-les.html>.
- Romhányi József 1999². Doktor Bubó. Móra Ferenc Kiadó, Bp.
- RÖHRICH, LUTZ 1990. A fa a népi elbeszélésekben. Helikon 1: 84–99.
- Shakespeare, William 1871. Minden munkái. 12. Fordította Arany László és Lőrinczi Lehr Zsigmond. Ráth Mór, Bp.
- SJP. = DOROSZEWSKI, WITOLD red. naczelny 1964. Słownik języka polskiego. 6. Państwowe Wydawnictwo Naukowe, Warszawa.
- SvMSz.⁵ = LAKÓ GYÖRGY 1989. Svéd–magyar szótár. Akadémiai Kiadó, Bp.
- Sz. F. 1930. Sz. F. írja. Magyar Nyelv 79.
- SzbhvMSz. = KOVÁCS KÁLMÁN főszerk. 1968–1975. Szerbhorvát–magyar szótár. 1–3. Hungarológiai Intézet Szótárszerkesztősége, Újvidék.
- SzólKözm.² = O. NAGY GÁBOR 1976. Magyar szólások és közmondások. Gondolat Kiadó, Bp.
- Szulik József 1868. Költeményei. Emich Gusztáv, Pest.
- The Illustrated Stratford Shakespeare 1993. Chancellor Press, London.
- VégSz. = PAPP FERENC 1969. A magyar nyelv szóvégmutatozó szótára. Akadémiai Kiadó, Bp.

WDI.² = WERMKE, MATTHIAS – KUNKEL-RAZUM, KATHRIN – SCHOLZE-STUBENRECHT, WERNER 2002.
Duden. Redewendungen. Wörterbuch der deutschen Idiomatik. (Duden Bd. 11.) Mannheim –
Leipzig – Wien – Zürich.

BALÁZSI JÓZSEF ATTILA